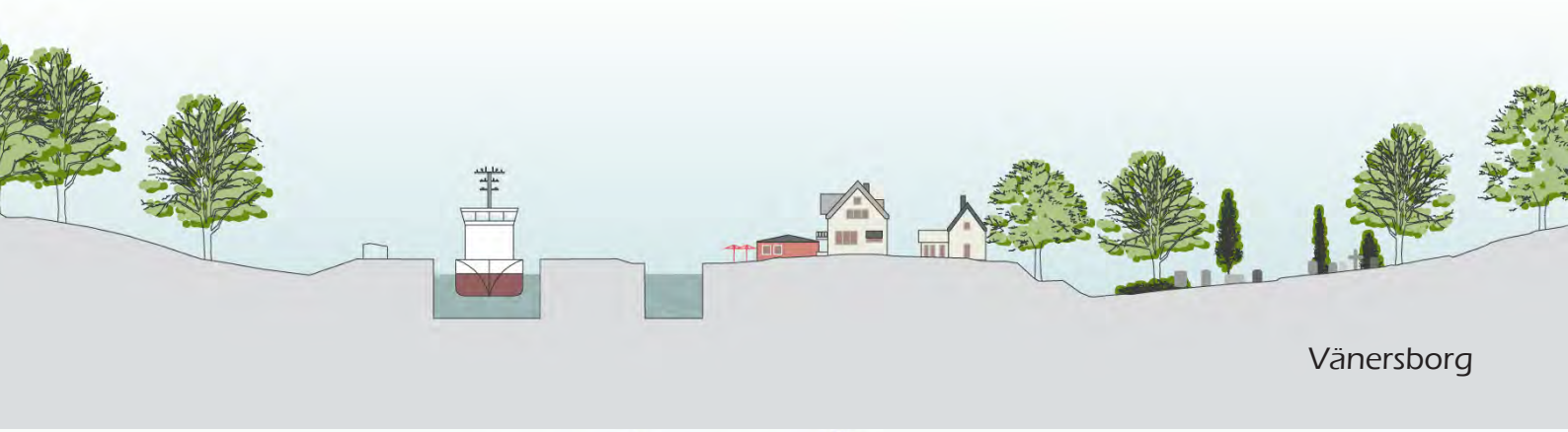
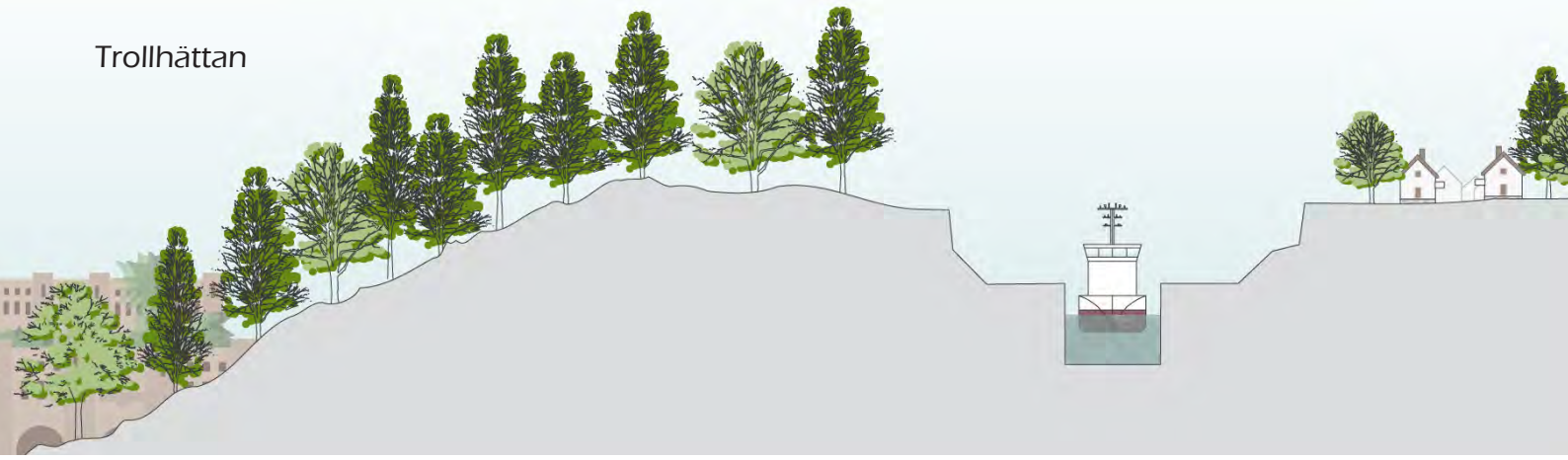
LYFT SLUSSARNA!

Idétävling om framtiden för Trollhätte kanals historiska slussar

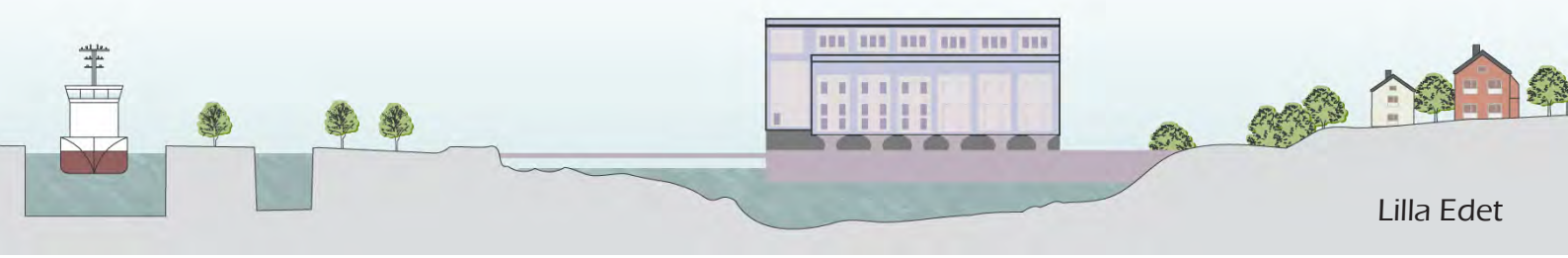
Juryutlåtande

Vänersborg

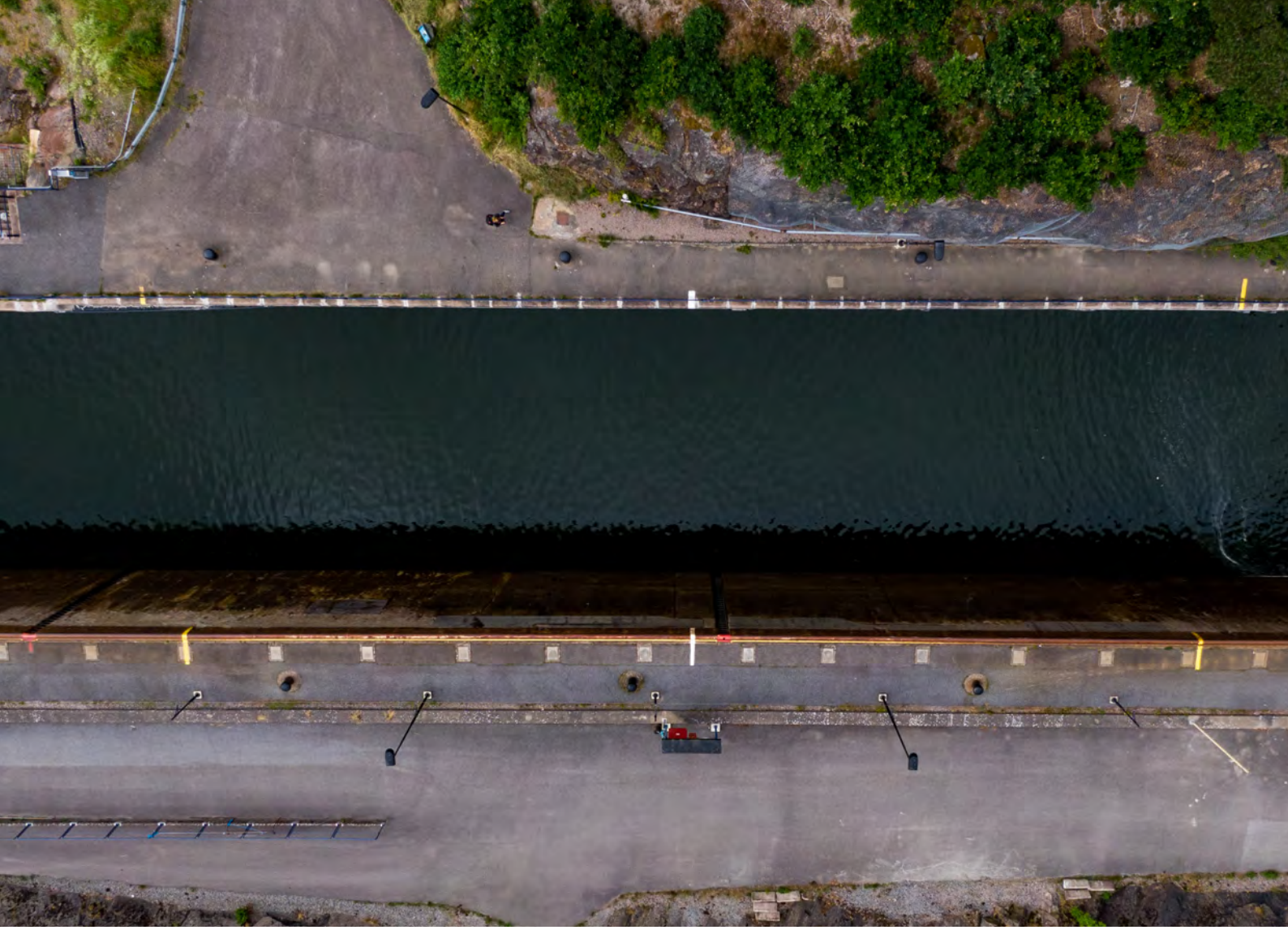
Trollhättan

Lilla Edet

Datum för publicering: 2026-11-20

TRAFIKVERKET SJÖFARTSVERKET Vänersborgs kommun Trollhättans Stad LILLA EDETS KOMMUN Sveriges Arkitekter

INNEHÅLL

Bakgrund 3
Syfte med tävlingen 3
Vision 3
Tävlingsuppgiften och dess förutsättningar 4
Inlämnade förslag 5
Jury 5
Bedömningskriterier 6
Bedömningsprocess 6
Juryns generella bedömning 6
Juryns beslut 7
Belönade förslag 8
Lista över inlämnade förslag 13

BAKGRUND

När nya slussar byggs i Trollhätte kanal tas dagens slussar från 1916 ur bruk. Miljöerna kring de gamla slussarna riskerar att bli svåra att förstå för den som inte redan känner till platsens historia.

Arkitekttävlingen för studenter Lyft slussarna! efterfrågade idéer för hur de historiska slussmiljöerna kan fortsätta vara läsbara i landskapet – och samtidigt utvecklas till attraktiva platser. Tävlingen ska bidra med inspiration i det fortsatta arbetet med projekt Slussar i Trollhätte kanal.

Idétävlingen för studenter arrangerades gemensamt av Trafikverket, Sjöfartsverket, Vänersborgs kommun, Trollhättans stad och Lilla Edets kommun i samarbete med Sveriges Arkitekter.

SYFTE MED TÄVLINGEN

Syftet med idétävlingen var att tvärvetenskapligt utforska hur slussområdena i Trollhätte kanal kan utvecklas när deras tekniska funktion förändras. Tävlingen skulle bidra med nya perspektiv på hur kulturhistoriskt värdefull infrastruktur kan gestaltas i framtiden.

Tävlingen skulle:

- stimulera nytänkande i samspelet mellan kulturvärden, landskap och arkitektur
- bidra till ökad förståelse för slussarnas historiska funktion och betydelse
- ge Trafikverket, Sjöfartsverket och kommunerna inspiration inför den fortsatta utvecklingen av slussområdena

VISION

Visionen är att 1916 års slussar även i framtiden ska vara läsbara i landskapet och bidra till förståelsen av slussarnas historia. Den nuvarande slussen ska bli en länk mellan de äldre slusslederna och de moderna konstruktioner som kommer att byggas. 1916 års slussar berättar sin del i historien för besökarna och är samtidigt en integrerad del av den vackra kulturhistoriska miljö de befinner sig i.

Vänersborg

Trollhättan

Lilla Edet

TÄVLINGSUPPGIFTEN OCH DESS FÖRUTSÄTTNINGAR

Tävlingsprogram

Tävlingsuppgiften och dess förutsättningar beskrevs i ett tävlingsprogram. Här sammanfattas de viktigaste delarna.

För mer information hänvisas till tävlingsprogrammet.

Tävlingsuppgiften

Tävlingsuppgiften bestod i att ta fram kreativa och tvärvetenskapliga idéer för hur dagens slussar kan utvecklas till attraktiva miljöer utan att förlora sin identitet. De tävlande kunde välja mellan de tre olika platser där Trollhätte kanals slussar finns: Vänersborg, Trollhättan och Lilla Edet.

Utmaningar, vad en sluss är samt begreppet dammsäkring beskrevs i tävlingsprogrammet.

Förutsättningar för deltagande i tävlingen

Tävlingen riktade sig i första hand till studenter inom kulturmiljö, landskapsarkitektur och arkitektur, men arrangörerna välkomnade även tvärvetenskapliga team med deltagare från andra discipliner, till exempel miljöpsykologi, kulturgeografi eller konst.

Minst en person i varje team skulle vara studerande inom arkitektur eller landskapsarkitektur.

INLÄMNADE FÖRSLAG

Totalt 27 tävlingsförslag lämnades in och godkändes för bedömning.

Den geografiska fördelningen var:

- Trollhättan, 17 förslag
- Vänersborg, 4 förslag
- Lilla Edet, 6 förslag

Se förteckning över alla bidrag i slutet av utlåtandet.

Erik Jarlöv, Elin Larsson, Henrik Lundin, Marie Odenbring Widmark och Eva-Lisa Anderson.

JURY

Tävlingsförslagen har bedömts av en jury bestående av:

- Henrik Lundin, juryns ordförande, projektledare Slussar i Trollhätte kanal, Sjöfartsverket
- Eva-Lisa Anderson, landskapsarkitekt och senior utredningsledare, Trafikverket
- Marie Odenbring Widmark, antikvarie och samordnare, Västra Götalandsregionen
- Elin Larsson, stadsarkitekt i Trollhättans stad, utsedd till juryn av Vänersborgs kommun, Lilla Edets kommun och Trollhättans stad
- Erik Jarlöv, arkitekt SAR/MSA, utsedd av Sveriges Arkitekter

Jurysekreterare var Linda Lindstrand, arkitekt SAR/MSA, Sveriges Arkitekter.

Tävlingsfunktionär var Rosita Mansouri Moqadam, projektingenjör, Trafikverket.

BEDÖMNINGSKRITERIER

Följande bedömningskriterier låg till grund för juryns bedömning, utan inbördes ordning eller viktning:

- hur väl förslaget förmedlar platsens historia och slussens tidigare funktion
- hur väl idéerna visar att slussen tidigare varit vattenfylld
- hur väl förslaget samspelar med platsens kulturhistoriska värden
- hur väl förslaget samspelar med landskapet och Göta älv som kommunikationsled
- hur väl förslaget förstärker platsens arkitektoniska kvalitet och tillför skönhetsvärden
- hur väl förslaget stärker platsens attraktivitet som besöksmål
- hur väl förslaget förhåller sig till åldrande och funktion över tid

BEDÖMNINGSPROCESS

Juryns arbete har, som brukligt i tävlingssammanhang, bestått av gemensamma överläggningar och individuell inläsning av samtliga förslag. Arbetet har skett etappvis och omfattat flera faser: inläsning och successivt fördjupad förståelse av samtliga förslag, urval av förslag för fortsatt bedömning samt fördjupade diskussioner om de utvalda förslagen utifrån de redovisade bedömningskriterierna.

Bedömningen inleddes med ett digitalt halvdagsmöte. Därefter följde ett heldagsmöte i Sjöfartsverkets lokaler i Trollhättan, i samband med vilket juryn även genomförde ett platsbesök vid slussarna. Bedömningen fortsatte med ett digitalt halvdagsmöte och ytterligare två kortare möten, varefter juryn fattade sitt slutliga beslut.

JURYNS GENERELLA BEDÖMNING

Juryn ser mycket positivt på det stora antalet inkomna förslag och den imponerande bredden av idéer och angreppssätt. Tävlingen har genererat oväntade och intressanta tolkningar av tävlingsuppgiften som upplevs som inspirerande och lustfyllda. Särskilt glädjande är att samtliga tre platser har lockat tävlande, även om Trollhättan varit mest representerat.

Förslagsställarna har närmat sig uppgiften på olika sätt. Vissa har tagit sin utgångspunkt i vattnet och slussningens förlopp, andra i människors rörelse och upplevelse av platsen. Flera förslagsställare utvecklar parkmiljöer med utgångspunkt i slussarnas historia och funktion, medan andra utforskar slusstekniska innovationer eller mer konstnärliga och skulpturala uttryck. Ytterligare några tillför helt nya byggnader och verksamheter till slussområdena.

En fråga i bedömningen har varit graden av platsanpassning. Flera förslag har uppvisat stora gestaltningsmässiga kvaliteter, men inte alltid en övertygande koppling till den specifika slussmiljön. Vissa förslag rymmer alltför många idéer, vilket kan göra dem otydliga och röriga. De mer koncentrerade greppen har ofta visat sig starkare. Juryn har särskilt uppskattat förslag med en tydlig bärande idé som genomförts konsekvent med förståelse för platsens historia och karaktär.

De fyra belönade förslagen representerar olika sätt att angripa uppgiften, men förenas av en stark förankring i och förståelse för respektive plats. Att samtliga tre slussområden finns representerade bland pristagarna är ett resultat av förslagens kvaliteter, inte av juryns ambition att fördela priserna geografiskt.

Juryn vill rikta ett varmt tack till samtliga tävlande för en rik flora av idéer som visar på möjligheterna att ta till vara och utveckla de gamla slussmiljöerna.

Arvet

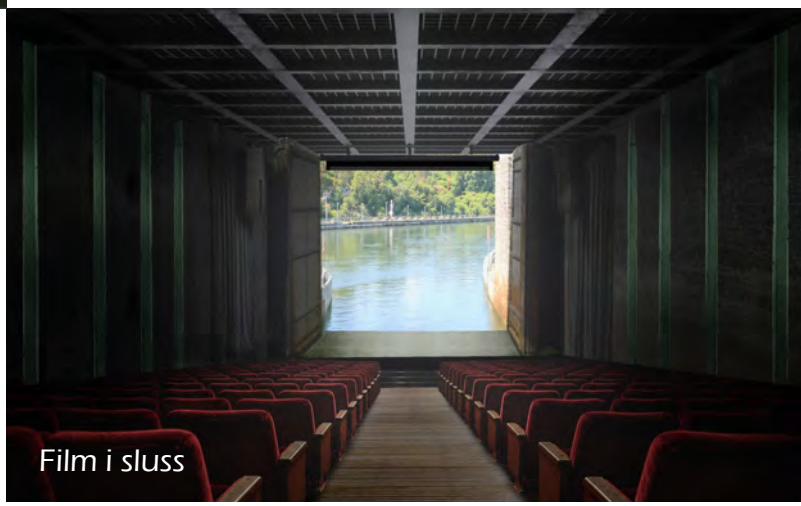
JURYNS BESLUT

Efter avslutad bedömning har juryn valt att premiera följande förslag:

- Första pris om 50 000 kronor går till **Arvet** i Lilla Edet
- Andra pris om 30 000 kronor går till **Trollvallen** i Trollhättan
- Tredje pris om 20 000 kronor går till **Styx** i Vänersborg
- Hedersomnämnande med en prissumma på 15 000 kronor går till **Film i sluss** i Trollhättan

Trollvallen

Styx

Film i sluss

BELÖNADE FÖRSLAG

Första pris

Arvet, Lilla Edet

Av Fredrik Törnros, studerande i arkitektur vid Kungliga Tekniska Högskolan, årskurs 4

Juryn har utsett förslaget **Arvet** till vinnare för dess förmåga att genom en enkel men kraftfull idé ge platsen en ny identitet och betydelse. Det är ett ömsint förslag som skapar ett finrum mitt i älvrummet i Lilla Edet, där slussens historia samtidigt görs läsbar för besökaren.

Förslaget är ett lyhört svar på ett konkret behov i en utmanande miljö där historien blivit svår att avläsa. Platsen, som idag präglas av vattenkraftens industriella och storskaliga men anonyma karaktär, får en ny omsorg. Förslagets styrka ligger i att platsen lyfts fram och att älvens båda sidor knyts samman. På så sätt skapas en efterlängtad centralpunkt, som saknas vid dagens sluss i Lilla Edet.

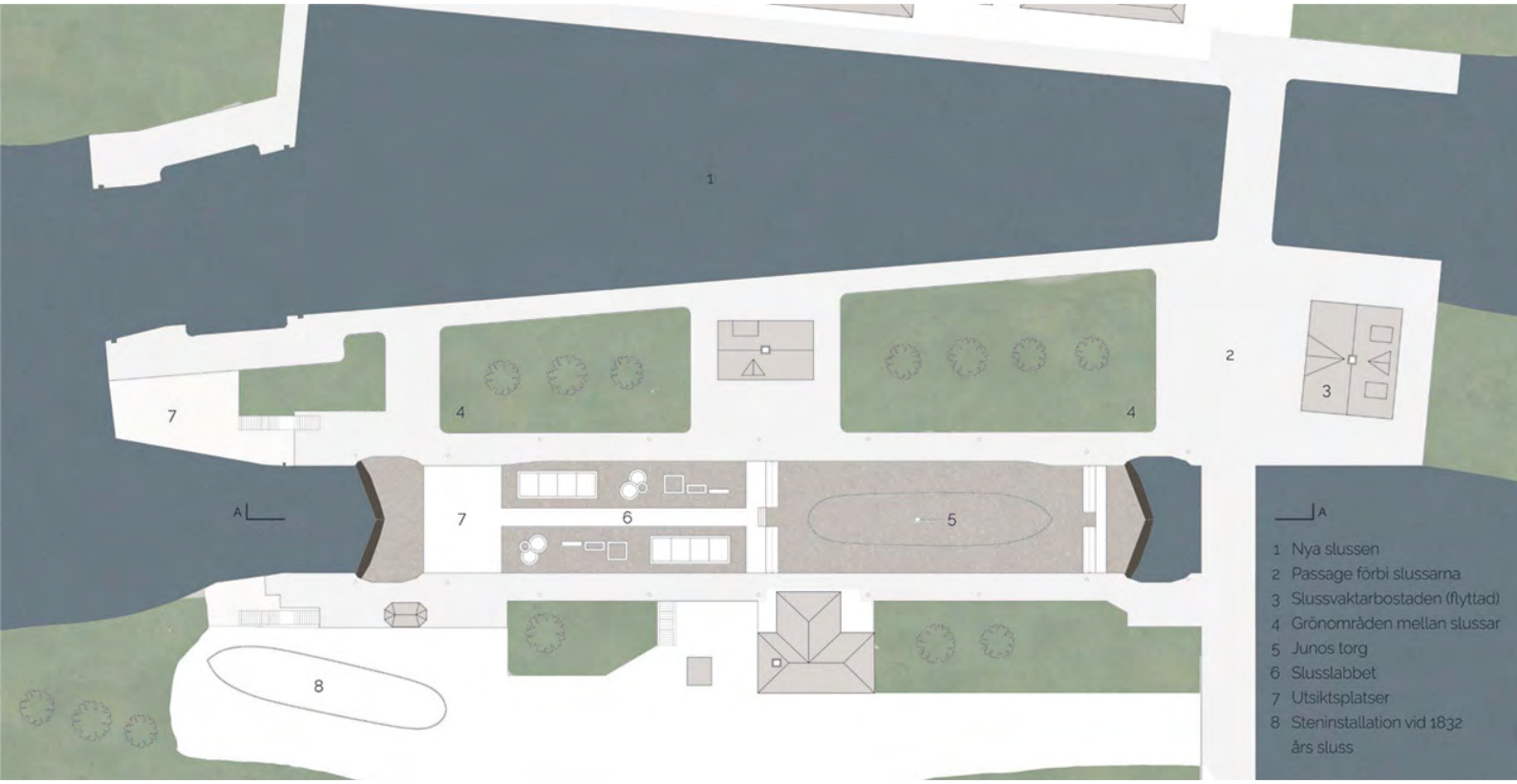
Den gamla slussens form och konstruktion förblir tydligt läsbara genom bevarade murar, slussportar och material. Den konsekventa historiska läsningen av platsen upplevs som särskilt relevant här, eftersom det var i Lilla Edet som Sveriges första sluss färdigställdes 1607.

Förslaget synliggör också spåren efter 1832 års slussanläggning, som idag till stor del är dold och vars historia därför riskerar att falla i glömska. Ytterligare en träffsäker aspekt är återbruket av den flyttade slussvaktarbostaden, som knyter an till en historisk tradition av att flytta byggnader i samband med slussprojekten.

Förslaget fokuserar på att förmedla det större historiska sammanhanget snarare än att gestalta slussningen i sig. Vattnet används som pedagogiskt inslag i ett slusslaboratorium, där besökare i alla åldrar får utforska och förstå slussens funktion genom att själva experimentera med vattnets rörelser och nivåskillnader.

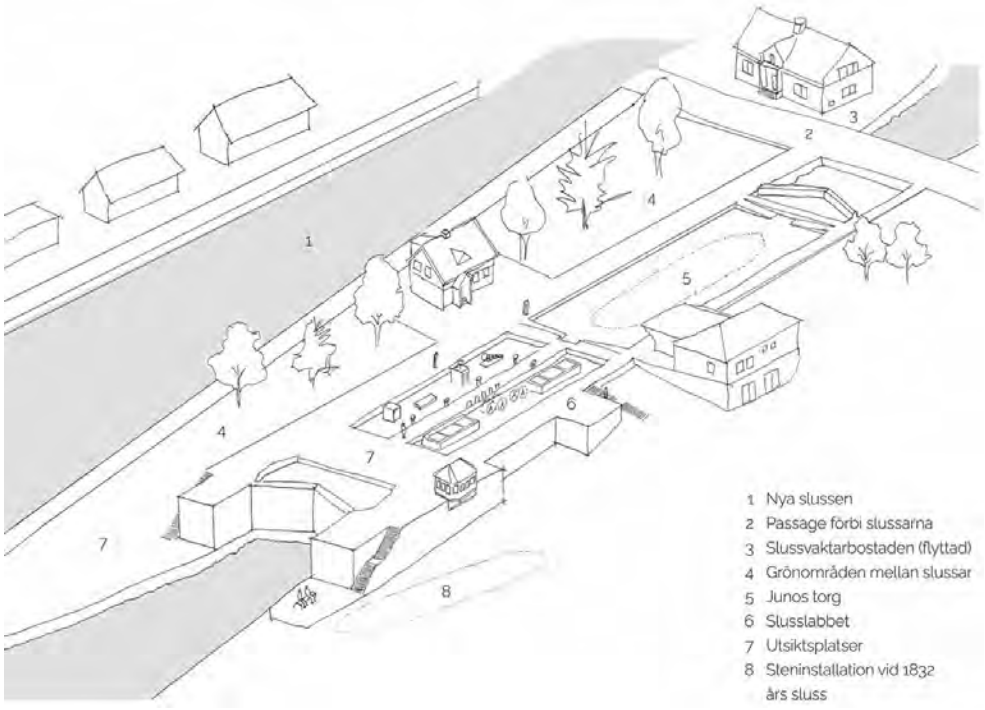
Den återhållsamma gestaltningen låter slussverksamheten i den planerade nya slussen intill spela huvudrollen. De robusta materialen och de enkla tilläggen ger också goda förutsättningar för att platsen ska fungera och åldras väl över tid. Förslaget förstärker platsens karaktär och ger slussområdet en utformning som inbjuder människor att stanna till.

Förslagets lågmälda, skissartade och kanske till och med nostalgiska anslag rymmer en medmänsklighet som gör att det vid närmare analys växer till en självklar lösning. Arvet ger en utmanande plats både identitet och värdighet.

”Arvet förenar slussarnas historia med en ny och tydlig identitet för platsen. Genom att knyta samman älvens båda sidor och göra slussarnas historia tillgänglig skapas en levande mötesplats för både besökare och invånare.

Andra pris

Trollvallen, Trollhättan

Av Eric Andreescu, Emelie Kapiev och Xawery Wierzbanowski, studerande i arkitektur vid Lunds Tekniska Högskola, årskurs 3

Juryn ger förslaget **Trollvallen** i Trollhättan andra priset för dess förmåga att konsekvent och egensinnigt framhäva ett slussbygges storskaliga ingrepp i landskapet. Genom att fylla den gamla slussen med sprängmassor från den nya blir människans ingrepp i naturen kompromisslöst tydligt.

Förslaget kopplar samman den gamla och den nya slussen på ett unikt sätt genom att använda de nytillkomna sprängmassorna för att fylla och på så sätt dammsäkra 1916 års sluss. Samtidigt gestaltas massorna som ett landskap som tillgängliggörs för besökare genom landgångar och en skåra som skärs i vallen. Resultatet utmanar både ögat och tanken. Idén synliggör människans förhållande till landskapet och tiden.

Lavarnas långsamma etablering på stenarna gör tidens gång till en integrerad del av gestaltningsidén. Bergarterna och de fraktioner som uppstår vid slussbyggnationen beskrivs trovärdigt. Historiskt har landskapet präglats av behovet av att hantera överbliven sten, vilket gett upphov till många vackra byggnadsverk där stenen återanvänts som byggnadsmaterial. Här blir hanteringen av sprängmassorna i stället en kommentar till samtidens syn på resurser, där stora mängder sprängsten ofta betraktas som överskottsmassor som ska transporteras bort och deponeras. Det är ett utmanande förslag som väcker frågor om såväl resurshantering som föreställningar om skönhet.

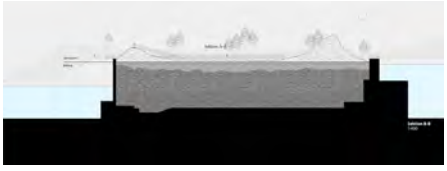
Det långsiktiga perspektivet är tilltalande som idé, men kan vara svårare att uppfatta i mötet med platsen vid ett enstaka tillfälle. En risk med förslaget är att den skapade miljön kan uppfattas som ogästvänlig och svårbegriplig, särskilt för besökare som inte känner till de bärande principerna bakom gestaltningen.

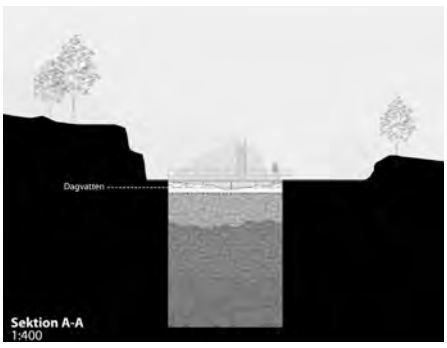
Förslagets stora kvalitet är att dammsäkring, geologi och ekologisk succession samverkar i en sammanhållen gestaltningsidé som är både raffinerad, storslagen och brutal.

> Trollvallen synliggör på ett originellt och konsekvent sätt slussbyggets storskaliga ingrepp i landskapet. Genom att återanvända sprängmassor från den nya slussen förenas den gamla och nya slussen i en kraftfull gestaltning som tydliggör människans påverkan på naturen.

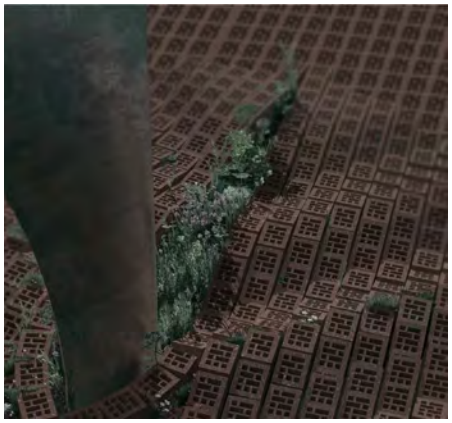

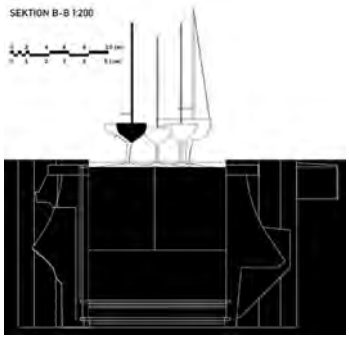

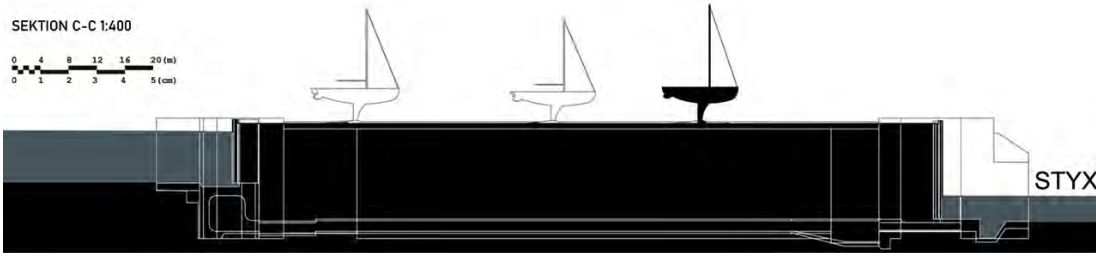
Styx skapar genom ett kraftfullt skulpturalt grepp ett poetiskt samspel mellan konst, historia och tid. De monumentala skeppen ger den historiska slussmiljön en ny konstnärlig dimension, samtidigt som förslaget skapar en balans mellan bevarande och förnyelse.

Tredje pris

Styx, Vänersborg

Av Rebecca Baker, studerande i arkitektur vid Chalmers, årskurs 4

*Juryn ger tredje pris till förslaget **Styx** i Vänersborg, som genom ett kraftfullt skulpturalt grepp skapar ett poetiskt samspel mellan konst, historia och tid. Monumentala spökskepp tycks glida fram på sina kölar i 1916 års sluss, som i ett fruset ögonblick.*

Det finns en tilltalande enkelhet i förslaget som gör det omedelbart greppbart. Gestaltningen har en djärv, väl tilltagen skala som samspelar med den nya slussen och gör förslagets konstnärliga parklandskap synligt på avstånd.

Den mytologiska floden Styx symboliserar övergången mellan olika tillstånd, vilket återspeglas i förslagets välfunna balans mellan bevarande och förnyelse. 1916 års sluss i Vänersborg förblir läsbar i sin utbredning med bevarade kanter och portar, utan att förslaget för den skull fastnar i ett musealt grepp. Närheten till Restad gårds skulpturpark ger förslaget ett intressant sammanhang och bidrar till platsens attraktivitet. Att de skulpturala båtarna kommer att vara synliga för dem som färdas genom den nya slussen intill är ytterligare en kvalitet i förslaget.

En invändning mot förslaget är att det långt drivna konceptet delvis kan försvåra förståelsen av slussens tidigare funktion. Slussens historiska betydelse för den kommersiella sjöfarten är osynlig i förslaget och den tidigare vattenvolymen blir svår att föreställa sig. Förslagets styrka ligger i den konsekventa gestaltningen och dess förmåga att ge den historiska slussmiljön en ny, konstnärlig dimension.

Hedersomnämnande

Film i sluss, Trollhättan

Av Oskar Wahlbäck och Iain Hermansson, studerande i arkitektur vid Chalmers, årskurs 3

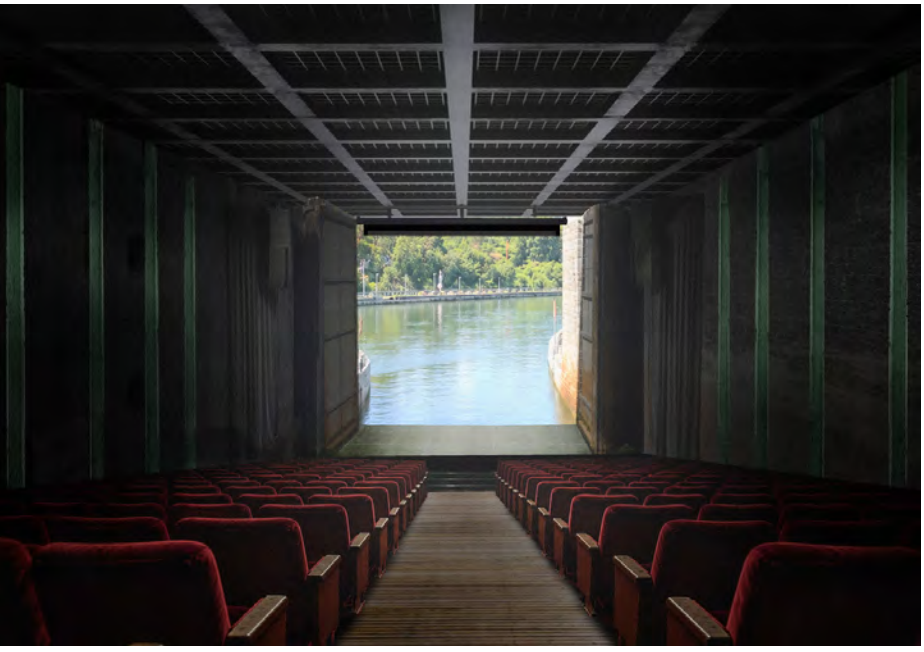
Juryn ger förslaget **Film i sluss** i Trollhättan ett hedersomnämnande för dess originella, tvärvetenskapliga idé att förena industrihistoria och samtida kulturproduktion med utgångspunkt i stadens identitet.

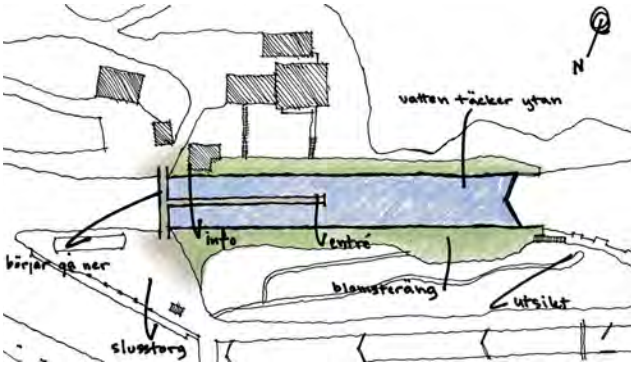
I förslaget vävs två starka och välkända verksamheter i Trollhättan samman, slussningen och filmindustrin, genom att föreslå en ombyggnad av slussen till biograf och mindre kulturcentrum. Besökaren får komma ner i själva slusskammaren och uppleva dess monumentala proportioner och historiska konstruktioner inifrån, samtidigt som anläggningen ges nya ekologiska och kulturella funktioner.

Förslaget tar vara på slussrummets scenografiska kvaliteter genom att låta besökaren blicka ut genom slussportarna innan de stängs och filmvisningen tar vid. Det utmärker sig genom ett intressant kulturgeografiskt perspektiv som länkar samman stadens historiska identitet med dess nutida roll som centrum för filmproduktion och kulturnäring. Film i sluss lyfter också hur lokala verksamheter kan bidra till platsens långsiktiga förvaltning. Det är en sympatisk ambition som fint knyter an till stadens tradition av företagsamhet.

En annan kvalitet är hur ekologiska och kulturhistoriska värden samspelar i förslaget genom att naturen tillåts växa in i kulturmiljön och bidra till en större biologisk mångfald. Gestaltningen ovan mark har dock ett uttryck som inte riktigt samspelar med platsens karaktär, och anslutningen till det omgivande landskapet förblir otydlig.

Ett förslag som, trots att det inte når hela vägen, överraskar genom en originell korsbefruktning av industrihistoria och samtida kulturproduktion, som båda är intimt förknippade med Trollhättans identitet.

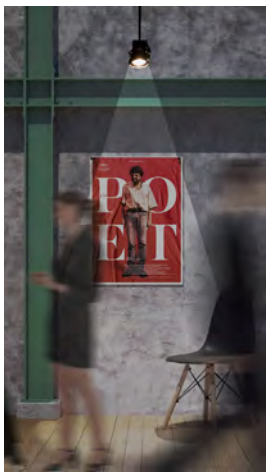

> Film i sluss förenar på ett originellt sätt Trollhättans industrihistoria med stadens starka koppling till filmindustrin. Genom att omvandla den gamla slussen till biograf och kulturcentrum får platsen en ny funktion som knyter samman historia, kultur och stadens identitet.

LISTA ÖVER INLÄMNADE FÖRSLAG

Arvet, Lilla Edet

Fredrik Törnros, studerande vid Arkitekturskolan KTH, åk 4

Att minnas i moment, Trollhättan

Urban Steneby, studerande vid Arkitekturskolan KTH, åk 4

Astrid Sandberg, studerande vid Arkitekturskolan KTH, åk 5

En sluss för allt och alla, Lilla Edet

Maja Spångmark, studerande i landskapsarkitektur vid Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, åk 3

Benjamin Hogseth, studerande i arkitektur vid Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, åk 4

En vattnets teater – att omtolka slussens ritual, Trollhättan

Aleix Aymerich, studerande i landskapsarkitektur, masterprogrammet vid Universitat Politècnica de Catalunya. Barcelona School of Architecture ETSAB

Vincent De Gasperi, studerande i landskapsarkitektur, masterprogrammet vid Universitat Politècnica de Catalunya. Barcelona School of Architecture ETSAB

Fartyg // Trollhättan, Trollhättan

Ask Lindstedt Nyberg, studerande vid Arkitekturskolan KTH, åk 3

Ludvig Tengnér, studerande vid Arkitekturskolan KTH, åk 3

Film i sluss, Trollhättan

Oskar Wahlbäck, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 3

Iain Hermansson, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 3

Gamla slussen skapar nya vågen, Trollhättan

Siri Erkman, studerande i maskinteknik vid LTH, åk 5

Kaper Bendrik Bergström, studerande i arkitektur vid LTH, åk 2

Loke Burger, studerande i arkitektur vid LTH, åk 2

Generationer, Trollhättan

Sara Wickström, studerande i arkitektur vid LTH, åk 5

Baltzar Westh Ericsson, studerande i arkitektur vid KTH, åk 5

Graven begravs, Vänersborg

André Jesson, studerande vid SLU, åk 3

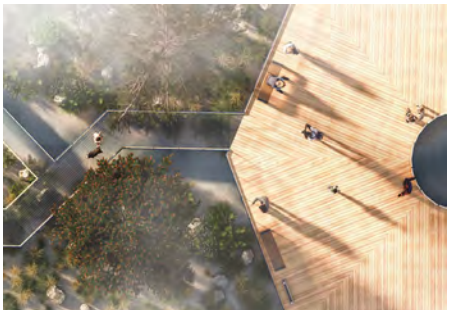

Häng kvar – byt motorkraft mot muskelkraft, Trollhättan

Alexander Petersson Buhtoo, studerande i kulturgeografi vid Göteborgs universitet, åk 3

Emmy Friberg, studerande i samhällsbyggnadsteknik vid Luleå tekniska universitet, åk 1

Maja Bergström, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 4

Levande sluss – en plats för natur och människor, Trollhättan

Jonas Nygårds, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 5

Lyft, Trollhättan

Sebastian Yström, studerande vid LTH, åk 3

Erik Oskarsson, studerande vid LTH, åk 3

På sikt, Lilla Edet

Ebba Eklund, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 2

Emilia Skärbo, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 2

Trine Linnes, studerande vid Göteborgs universitet, kandidatprogrammet i Hållbar utveckling, samhällsförändring och klimatomställning, åk 3

Slussbadet, Trollhättan

Amanda Karlstam, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 5

Johanna Skoglund, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 5

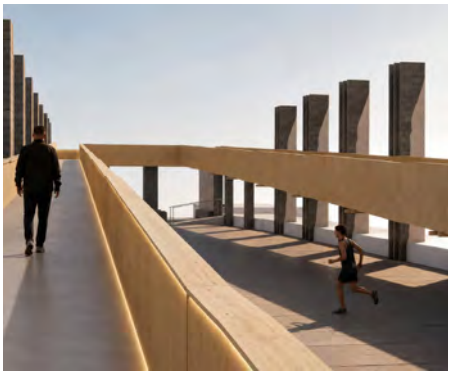

Slussrummet – där människa, vatten och historia stannar till, Lilla Edet

Linn Berglund, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 4

Linn Thorsen, studerande i Hållbar arkitektur och urban gestaltning, Malmö universitet, åk 3

Linda Tiliander, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 4

Slusstorget – samlevnad i den nya slussens tid, Vänersborg

Nicole Hyslop, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 4

Emil Thorén, studerande vid Chalmers, åk 4

Liv Virkberg, studerande vid Umeå arkitekturhögskola, åk 5

Efstratios Pantakidis, studerande vid Umeå arkitekturhögskola, åk 5

Tekla Andersson, studerande vid Umeå arkitekturhögskola, åk 4

Slussträdgården i Lilla Edet, Lilla Edet

Wendy Zhong, studerande i arkitektur vid LTH, åk 3

Hedda Montgomery, studerande i arkitektur vid LTH, åk 3

Alfred Eriksson, studerande civilingenjör i Lantmäteri vid LTH, åk 4

Styx, Vänersborg

Rebecca Baker, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 4

Tre lager vistelse, Trollhättan

Dennis Johansson, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 2

Trollhättan slussmuseum, Trollhättan

Maja Spångmark, studerande i landskapsarkitektur vid Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, åk 3

Benjamin Hogseth, studerande i arkitektur vid Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, åk 4

Trollvallen, Trollhättan

Eric Andreescu, studerande i arkitektur vid LTH, åk 3

Emelie Kapiev, studerande i arkitektur vid LTH, åk 3

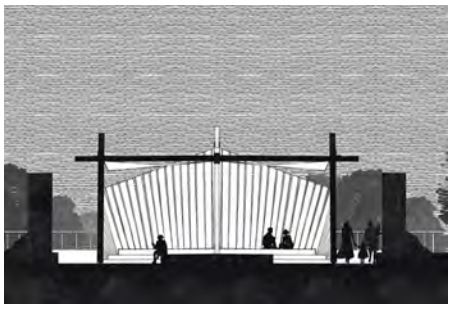
Xawery Wierzbanowski, studerande i arkitektur vid LTH, åk 3

Vattenkontakt – där framtiden möter det förflutna, Trollhättan

Karin Jakobsson, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 4

Dionne Li Persson, studerande i landskapsarkitektur vid SLU, åk 4

Vi syns vid slussen, Trollhättan

Rebecca Baker, studerande i arkitektur vid Chalmers, åk 4

Volym, volym, volym, Trollhättan

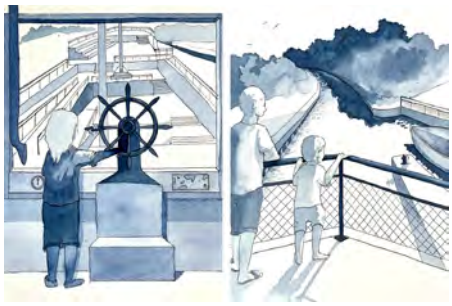
Adnan Music, studerande i arkitektur vid KTH, åk 3

Vänersborg slusspark, Vänersborg

Maja Spångmark, studerande i landskapsarkitektur vid Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, åk 3

Benjamin Hogseth, studerande i arkitektur vid Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, åk 4

Äventyret i Ström, Lilla Edet

Karin Hammar, studerande i arkitektur vid KTH, åk 5

Ellen Korsström-Barraza, studerande i arkitektur vid KTH, åk 5

Öppna portarnas park, Trollhättan

Edvard Björkqvist, studerande i arkitektur vid LTH, åk 5

Marcus Ström, studerande civilingenjör vid LTH, åk 5